

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för kliniska vetenskaper

Kommunikation och omvårdnad vid behandling av abscess hos katt

Communication and care when treating abscesses in cats

Kristin Hägglund & Michelle Isaksson Ylinenvaara

Examensarbete • 15 hp

Djursjukskötarprogrammet

Uppsala 2019

Kommunikation och omvårdnad vid behandling av abscess hos katt

Communication and care when treating abscesses in cats

Kristin Hägglund & Michelle Isaksson Ylinenvaara

Handledare: Ann Hammarberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för kliniska vetenskaper

Examinator: Lena Olsén, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för kliniska vetenskaper

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad

Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Kurskod: EX0863

Program/utbildning: Djursjukskötprogrammet

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2019

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: katt, bitsår, abscess, drän, kompress, behandling, kommunikation

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för kliniska vetenskaper

Sammanfattning

Slagsmål mellan katter beror ofta på territoriella aggressioner och de kan resultera i bitskador. Bett kan utvecklas till abscesser som på klinik åtgärdas kirurgiskt med passiv dränering, med eller utan drän. Därefter vårdas katten i hemmet där skötsel av sår och eventuella drän sker av djurägare.

En litteraturgranskning avsåg att kartlägga vilka behandlingsmetoder som appliceras vid behandling av abscesser i hud, både inom veterinär- och humanmedicin. Litteraturgranskningen omfattade även viktiga aspekter i kommunikationen mellan personal och djurägare om skötsel och vård i hemmet.

En enkät om val av behandlingsåtgärder, tillämpade vårdmetoder och djurägarkommunikation vid abscess till följd av bitskada på katt skickades ut med e-post till 164 verksamheter och genererade 77 svar.

Svaren analyserades mot respondentens yrkesroll, verksamhetens storlek och huruvida verksamheten anställde legitimerade djursjukskötare. Ett samband kunde ses där responderande kliniker som anställde legitimerade djursjukskötare generellt lämnade fler omvårdnadsmedvetna svar än de kliniker som enbart anställde legitimerade veterinärer, djurvårdare och annan personal.

Majoriteten av verksamheterna svarade att de behandlar abscesser på katt med öppen passiv dränering trots att litteraturen talar för att drän ska täckas med absorberande kompress.

Nyckelord: katt, bitsår, abscess, drän, kompress, behandling, kommunikation

Abstract

Conflicts between cats are often the result of territorial aggressions and can lead to bite wounds. Bite wounds may become abscesses that are treated surgically with passive drainage at the clinic or animal hospital. The following care is managed by the owner in the home environment.

A review of literature from veterinary and human medicine aimed to describe what treatment methods of cutaneous abscesses are available. The literary review also included important aspects of communication of drain and wound management between veterinary staff and the owner.

A survey about treatment methods, drain and wound management, and communication in relation to abscesses as the result of bite wounds in cats was sent to 164 veterinary clinics and hospitals and generated 77 replies.

The results were analyzed considering the respondent's profession, the size of the clinic, the respondent's profession and if the clinic hired registered veterinary nurses (Swedish *legitimerade djursjukskötare*). A correlation could be seen between hiring registered veterinary nurses and an increased interest in the general care of the affected cats.

The majority of the clinics replied that they continue to treat abscesses in cats with uncovered passive drainage even though the method lacks scientific support.

Keywords: cat, bite, wound, abscess, drain, dressing, treatment, communication

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	6
Figurförteckning	7
Förklaring av begrepp	8
Inledning	9
1 Syfte och frågeställning	11
1.1 Frågeställning	11
2 Material och metod	12
2.1 Litteraturgranskning	12
2.2 Enkätstudie	12
2.3 Studiepopulation och urval	13
2.4 Bearbetning och analys	14
2.4.1 Geografisk placering	14
3 Resultat	15
3.1 Behandling av abscess	15
3.1.1 Klassificering av sår	15
3.1.2 Inledande behandling av abscess i hud	15
3.1.3 Olika typer av dränering	16
3.1.4 Öppen passiv dränering	16
3.1.5 Täckt passiv dränering	17
3.1.6 Förutsättningar för lyckad dränering	17
3.1.7 Krage	17
3.2 Kommunikation om vård i hemmet	18
3.2.1 Relationscentrerad kommunikation	18
3.2.2 Empatisk kommunikation	19
3.2.3 Att förmedla information	19
3.2.4 Skriftliga hemgångsråd	20
3.3 Enkätstudie	21
3.3.1 Skillnader i svarsgrupper	24
4 Diskussion	27
4.1 Litteraturgranskning	27

4.2	Enkätstudie	27
4.3	Studiepopulation och urval	30
4.4	Resultat	31
4.5	Samband mellan omvårdnad och Kategori A	33
5	Sammanfattning	35
7	Slutsats	36
	Referenslista	37
	Tack	40
	Bilaga 1 – E-postmeddelande till kliniker	41
	Bilaga 2 – Enkät	42

Tabellförteckning

Tabell 1. Regional spridning av responderande verksamheter	22
Tabell 2. Behandlingsmetoder som används av responderande verksamheter	23
Tabell 3. Kommunikationsmetoder som används av respondenter för att informera djurägare om skötselåtgärder	24
Tabell 4. Procentsatsen och konfidensintervall i procentenheter för svarsalternativen på fråga 7, uppdelat efter kategori A och kategori B	25
Tabell 5. Skötsel av dränering i hemmet uppdelat efter antal leg. veterinärer för kategori A – kliniker med leg DSS anställd	26
Tabell 6. Skötsel av dränering i hemmet uppdelat efter antal leg. veterinärer för kategori B – kliniker utan leg DSS anställd	26

Figurförteckning

<i>Figur 1. Antalet antälda leg. veterinärer hos responderande verksamheter</i>	22
<i>Figur 2. Maximalt antal dagar som respondenterna låter drän sitta</i>	23

Förklaring av begrepp

adherence att följa och hålla vid en ordination, behandlingsplan, instruktion eller rekommendation från veterinär eller annan djurhälsopersonal över tid utan avsteg

compliance att följa en ordination, behandlingsplan, instruktion eller rekommendation från veterinär eller annan djurhälsopersonal

debridering ett kirurgiskt moment som avser att vidga sår och avlägsna nekrotisk vävnad

debris kroppsfrämmande ämnen, nekrotisk vävnad

drän det kirurgiska implantat som avser att underlätta dränering

dränering en behandlingsmetod som avser att tömma ett hålrum på vätska

exsudat vätska som bildas vid inflammation

four habits model en metod för att underlätta kommunikation mellan vårdpersonal och patienter

pus vätska bestående av död vävnad och döda vita blodkroppar som uppstår till följd av bakterieinfektion

såröppningar preexisterande eller kirurgiska sår in till abscesshålan som avser att underlätta dränering

Inledning

Katten är ett mycket populärt sällskapsdjur. Enligt Statistiska Centralbyrån (2012) fanns det över en miljon katter i svenska hem år 2012, av dessa var 43,2 % utekatter.

Den domesticerade kattens instinkt är att bibehålla sitt revir. Katter kan uttrycka denna instinkt med aggressivt beteende som yttras genom klös och bett mot andra katter eller inkräktare. En studie av hundar och katter i stadsmiljö visade att 15 % av de trauma som katter drabbades av var bitsår (Kolata, Kraut & Johnson, 1974). (Love, Malik & Norris, 2000)

Ett sticksår uppstår när ett vasst objekt – till exempel kattänder – penetrerat huden och bildat ett relativt litet ingångshål (O'Dwyer, 2005). Detta ingångshål läker ofta samman snabbt. Även en frisk katts mun är normalt värd för aerob och anaerob bakterieflora och vid sticksår till följd av kattbett introduceras och kvarblir dessa i vävnaden (Love, Vekselstein & Collings, 1990). Även patogener och debris från hud och miljö kan bli kvar i vävnaden efter bett (Pavletic & Trout, 2006). Bakterietillväxt sker eftersom naturligt dränage av såret uteblir när ingångshålet läkt ihop. Detta leder till infektion och inkapslandet av pus. Den ansamling av pus som bildas i vävnaden kallas i vardagligt tal för böld eller abscess (Lund & Malmquist, 2009). (Pope, 2009)

När dessa abscesser väl har uppstått läker de sällan utan behandling av veterinär. Abscesser till följd av bitskador är en av de vanligaste orsakerna till att katter som vistas ute behöver veterinärvård. (Agría 2019) Abscesser behandlas vanligtvis med olika typer av drän i kombination med systematisk analgetisk behandling och vid behov antibiotika (Love, Malik & Norris, 2000; Pavletic & Trout, 2006).

Det här arbetet kommer inte att ta upp systemisk behandling av abscesser. Riktlinjer för behandling av abscesser med antibiotika presenteras i Sveriges Veterinärförbunds dokument ”Antibiotikapolicy för hund- och kattsjukvård” från 2009.

Användandet av dränering som behandlingsmetod innebär ofta att djurägaren utför någon form av sårvård i hemmet. För att behandlingen ska vara framgångsrik är det viktigt att djurägaren har fått tillräcklig information och förstår

instruktionerna för att kunna utföra sårvården i hemmet. Legitimerade djursjukskötare har en aktiv roll vid hemlämnandet av djur och är ofta den som lämnar specifika instruktioner för hur behandlingen i hemmet ska utföras. Därför är det viktigt att som leg. djursjukskötare känna till möjliga behandlingsmetoder som kan tillämpas, hur katten ska vårdas i hemmet samt hur en på bästa sätt kommunicerar detta till djurägaren.

1 Syfte och frågeställning

För att dränering ska vara framgångsrik som behandlingsmetod krävs det att djurägaren är väl införstådd i instruktionerna för hemvård samt klarar av att utföra vården i hemmet. Detta ställer krav på personalens kunskap om dränering som behandlingsmetod och omvårdnad av sår samt förmågan att kommunicera denna kunskap till djurägarna.

Syftet med det här arbetet var att undersöka vilka metoder som används i Sverige för att behandla abscesser i hud som uppstått till följd av bitskada på katt samt att ta reda på vad djursjukskötare kan göra för att bitskador på katt ska behandlas framgångsrikt i hemmet.

1.1 Frågeställning

- Vad är de senaste rönen inom behandling av abscess i hud till följd av bitskada på katt?
- Vilka behandlingsmetoder använder kliniker i Sverige idag?
- Vilka kommunikations- och instruktionsmetoder bör djursjukskötare tillämpa för att informera kattägare om hemvård av drän till följd av abscess i hud?

2 Material och metod

2.1 Litteraturgranskning

En granskning av litteratur om behandling av abscess i hud med dränering och kommunikation av vårdinstruktioner mellan djurhälsopersonal och djurägare avsåg att lägga grund till enkätstudien och undersöka om resultaten hade vetenskapligt stöd.

Insamling av vetenskaplig litteratur gjordes via databaserna Web of Science för veterinärmedicinsk litteratur, PubMed för humanmedicinsk litteratur, Veterinary Nursing Journal via Taylor & Francis Online samt SLU-bibliotekets arkiv. Sökord som användes specifikt för behandlingsmetoder var *cat, feline, subcutaneous, abscess, wound, treatment* och *drain* i olika grupperingar. Sökord som användes för kommunikationsmodeller var *adherence, communication, compliance, discharge instructions, treatment, veterinarian* och *veterinary medicine* i olika grupperingar.

Främst artiklar av reviewtyp lade grund för litteraturgranskningen av öppna drän. Humanmedicinska originalstudier användes för att beskriva behandlingsmetoder där drän täcks med kompress. All litteratur kommer från källor som tillämpar *peer review* som granskningsmetod. I enstaka fall användes kurslitteratur och då enbart för att beskriva arbetsmetoder som tillämpas mot en grund av beprövad erfarenhet. När kurslitteratur hänvisas till i texten förtydligas detta med asterisk (*).

2.2 Enkätstudie

En kvantitativ enkät som distribuerades via e-post bedömdes vara den lämpliga studiemetoden för detta arbete eftersom tid och resurser var begränsade.

Insamling av svar från kliniker gjordes med hjälp av en internetbaserad anonym enkät via undersökningsplattformen Netigate (Netigate, 2019). Respondenterna ombads via e-post svara på enkäten via en länk som var aktiv i elva dagar. I e-postmeddelandet ombads respondenterna svara på enkäten utifrån verksamhetens behandlingspolicy. För e-postmeddelandet som skickades ut till klinikerna se Bilaga 1.

Litteraturgranskningen och författarnas egen praktiska erfarenhet av olika behandlingsmetoder användes som bakgrund för enkätfrågorna. Den slutgiltiga versionen av enkäten, se Bilaga 2, bestod av två delar.

Enkätens första del innehöll fyra bakgrundsfrågor om respondentens yrkesgruppsstillhörighet, antal legitimerade veterinärer som fanns anställda på kliniken, huruvida leg. djursjukskötare fanns anställda på kliniken och klinikens postnummer. Respondentens yrkesgruppsstillhörighet användes för att se hur många respondenter som var legitimerad djurhälsopersonal. Antalet anställda leg. veterinärer avsåg att ge en uppfattning om klinikens storlek. Frågan om huruvida kliniken anställde leg. djursjukskötare inkluderades för att säkerställa studiens relevans för djursjukskötaryrket. Postnummer användes för att kontrollera att urvalet var geografiskt representativt för studiepopulationen.

Den andra delen innehöll fem frågor om behandlings- och kommunikationsmetoder vid abscess i hud på katt. Respondenterna tillfrågades om kliniken tillämpade passiv dränering med eller utan drän samt med eller utan täckande kompress för att se vilken behandlingsmetod som var mest använd. Maximala antalet dagar som ett drän tilläts sitta, vilka vårdmetoder som skulle utföras av djurägare i hemmet, hur dessa vårdmetoder kommunicerades till djurägare och huruvida katterna skulle bära krage under behandlingen efterfrågades också i enkätens andra del. Möjlighet att lämna fritextsvar fanns på samtliga av dessa frågor.

2.3 Studiepopulation och urval

Svenska smådjurskliniker valdes som studiepopulation. Ett bekvämlighetsurval, bestående av medlemskliniker till branschorganisationen Svensk Djursjukvård valdes att representera studiepopulationen. En sökning i funktionen ”Hitta klinik” på Svensk Djursjukvårds hemsida genererade totalt 192 smådjurskliniker (Svensk Djursjukvård, 2019). Av dessa uppgav 168 kliniker en e-postadress på sin webb- eller Facebooksida. Då samma personal bemannade flera kliniker (filialer) uteslöts fyra e-postadresser. Enkäten skickades ut till totalt 164 kliniker varav 77 svarade.

2.4 Bearbetning och analys

Resultatet av enkäten sammanställdes och justerades i Microsoft Excel (2019) där postnummer och fritextsvar kodades om till förbestämda kategorier. Det primära syftet med arbetet var att fastställa vilka behandlingsmetoder som används av svenska kliniker och djursjukhus och då detta direkt framgick i våra enkätfrågor redovisades resultaten med deskriptiv statistik som bearbetades i Microsoft Excel (2019).

För att undersöka eventuella samband mellan olika parametrar i enkäten exporterades svaren till statistikprogrammet SPSS (version 24) för analys. Analysmetoden som användes var en form av t-test där medelvärdesskillnader mellan olika parametrar jämfördes. P-värdet sattes till 0,05 och konfidensintervallen varierade beroende på parameter och antalet respondenter.

2.4.1 Geografisk placering

Postnumren konverterades till län som sedan slogs ihop till sex regioner för att få en översiktlig bild av den geografiska spridningen av respondenterna. Regionerna som användes var enligt det förslag på ny regionindelning av Sverige som lagts fram av Indelningskommittén (SOU 2016:48), där Stockholm tillsammans med Gotlands län utgör en egen region. Regionerna är indelade i sammanhängande geografiska områden där befolkningsmängden är liknande i varje region.

3 Resultat

3.1 Behandling av abscess

3.1.1 Klassificering av sår

För att bestämma vilken behandling som anses effektiv bör en första bedömning och klassificering göras av varje enskild skada (Pavletic & Trout, 2006). Faktorer som tas hänsyn till är bland andra hur såret uppstått, var på kroppen såret är, vilka vävnader som är involverade och till vilken grad såret är kontaminerat. Abscessen är i sin definition en infektion och som sår klassificeras den därför som smutsig eller infekterad. (Chupp & Edhayan, 2017)

3.1.2 Inledande behandling av abscess i hud

Innan kirurgisk åtgärd vidtas vid abscess i hud på katt ska pälsen i det angränsande hudområdet klippas för att kartlägga det drabbade området och för att preoperativ rengöring och desinficering ska vara effektiv. I de fall som det redan finns såröppningar till abscessen – t ex då abscessen har spruckit – ska dessa fyllas med hydrogel eller kompress fuktad med isoton NaCl för att minimera kontaminering av päls och debris. (Phillips, 2005; Dernell, 2006)

Efter preoperativ tvätt och desinficering spolas abscesshålan fri från pus och debris med steril isoton vätska. Vatten och lösningar innehållande desinficerande komponenter ska undvikas då de kan skada kroppens celler och försvåra läkning. Vävnader som angränsar till abscessen ska debrideras då skadade eller döda celler kan försvåra eller helt förhindra läkning. En studie från humanmedicin på 187 patienter kunde inte se att spolning av abscesshål minskade risken för följdkomplikationer (Chinnock & Hendey, 2016). (Anderson, 2009*)

I samband med den inledande behandlingen av en abscess bör ett bakteriologiskt prov tas inför eventuell systematisk antibiotikabehandling. (Pavletic & Trout, 2006)

3.1.3 Olika typer av dränering

Det saknas standardisering av behandlingsmetoder för abscesser inom veterinärmedicin. Följande presentation av dräneringstyper är en sammanfattning av de metoder som presenteras i litteraturen och bör därför inte ses som vedertagen behandling av abscess.

Dränering kan ske aktivt eller passivt. Aktiv dränering tömmer hålrum på vätska med hjälp av vakuum och tillämpas inom veterinärmedicin främst vid dränering av brösthålan. (Branscombe, 2008)

Abscesser i hud behandlas vanligtvis med olika typer av passiv dränering (Love, Malik & Norris, 2000). Passiv dränering kan vara att utflöde av exsudat sker från abscesshålan genom såröppningar. Befintliga såröppningar till abscesshålan kan lämnas öppna och eventuellt även vidgas eller så kan nya såröppningar skapas kirurgiskt. (Pavletic & Trout, 2006)

Dränage kan även ske med hjälp av användandet av drän. Ett drän är ett kirurgiskt implantat som tillfälligt fästs med suturer till ett hålrum med syftet att skapa en utgång för vätska. Vid passiv dränering förs vätskan ut ur kroppen genom att vätskan i hålrummet rinner över samt med hjälp av gravitationen. Dränering underlättas då vätskan leds ut ur kroppen över dränets yta. Vid abscess i hud används ofta drän av typen Penrosedrän. Penrosedränet består av en tunn, platt och följsam latexslang. För optimal passiv dränering med hjälp av Penrosedrän ska dränet fästas så högt som möjligt i abscesshålan och därefter mynna ut i abscesshålan lägst del. (Branscombe, 2008)

Val av lämplig dräneringsmetod, endera med hjälp av såröppningar eller drän, bör väljas med hänsyn till den specifika abscessens förutsättningar (Pavletic & Trout, 2006).

Enligt Branscombe (2008) bör passiva drän sitta i 48–72 timmar eller tills att evakuering av vätska har upphört.

3.1.4 Öppen passiv dränering

Då passiva dräneringar lämnas öppna, d.v.s. utan täckande kompress, kan skyddande salva appliceras kring såröppningar eller drän för att förhindra att exsudat kommer i kontakt med huden. (Ladlow, 2009*).

3.1.5 Täckt passiv dränering

Enligt Branscombe (2009) bör drän täckas med lämplig kompress eller strumpa på extremiteter där kompress är praktiskt omöjligt. Detta eftersom drän bildar ingångsport för debris och patogener.

Täckta drän användes i en retrospektiv humanmedicinsk studie av dräneringsmetod på subkutana abscesser hos 110 patienter där 104 (94,5 %) hade lyckade resultat (Tsoraides, Pearl, Stanfill, Wallace & Vegunta, 2010). I uppföljningsstudien (Aprahamian et al., 2017) användes samma metod på 576 patienter där 550 (95,5 %) hade lyckat resultat.

I studierna av Tsoraides et al. (2010) och Aprahamian et al. (2017) användes ett s.k. loopdrän. Loopdränet bestod i detta fall av en tunn rörformig slang som dragits genom abscessen via två hål i huden och därefter knutits samman ovanpå huden. Dränet satt därmed löst eftersom det inte fästes i vävnaden med suturer.

Loopdränet täcktes med en absorberande steril gasvävskompress som byttes två gånger om dagen de första tre dagarna eller oftare vid behov. Dränen avlägsnades efter 7–10 dagar.

Enligt Branscombe (2009) ska en täckande kompress bytas när exsudat gått igenom kompressen. En minskande mängd exsudat på kompressen kan användas som indikator för när det är läge att avlägsna dränet.

3.1.6 Förutsättningar för lyckad dränering

Lokalt kräver sår att ett antal kriterier uppfylls för att optimal läkning ska kunna ske. Såret bör bl.a. hållas fuktigt, hålla en temperatur på 35–37 °C och det får inte förekomma infektion, debris eller död vävnad. Vid dränering är det dessutom viktigt att exsudat ska kunna föras bort från abscessen. Lämplig kompress att täcka såret med skulle därför kunna vara en skumkompress av polyuretan som har hög absorberande förmåga samtidigt som det bibehåller en fuktig miljö (Hollis, 2008). (Anderson, 2009*)

3.1.7 Krage

Under tiden som abscessen dräneras och efterföljande sår läker samman bör katten ha krage på sig för att förhindra att den tar bort dränet. (Branscombe, 2009)

3.2 Kommunikation om vård i hemmet

För att behandlingen i hemmet ska lyckas är det viktigt att djurägaren accepterar och följer behandlingsplanen som veterinären ordinerat. Inom medicinsk forskning används begreppen *compliance* och *adherence* för att beskriva hur väl en patient eller djurägare följer ordinationer och råd från veterinären. Begreppen överlappar till stor del varandra och används ibland med samma mening men det finns en distinktion som är viktig att ha i åtanke. Med *compliance* menas att följa en ordination, behandlingsplan eller råd som ges av veterinären men det antyder även att djurägaren ger med sig även om djurägaren inte håller med veterinären. Det alternativa begreppet *adherence* används i allt större utsträckning och innebär precis som *compliance* att djurägaren följer en ordination, behandlingsplan eller råd – men också hur väl de följer den och över tid. Dessutom saknar begreppet de konnotationer av att böja sig för veterinärens vilja som *compliance* har. (Aronson, 2007)

3.2.1 Relationscentrerad kommunikation

Inom humanmedicinsk forskning finns en etablerad modell för hur läkare ska interagera med patienter för att skapa och upprätthålla en god relation med patienten. Denna kallas *Four habits model*. Denna modell används alltmer inom veterinärmedicinsk forskning och anses fungera väl inom veterinärmedicin. (Abood, 2007)

Four habits modellen baseras på koncepten relationscentrerad kommunikation och relationscentrerad vård. Modellen strävar efter att involvera patienten, eller när den anpassas till veterinärmedicin; djurägaren, i beslutsfattandet kring behandling samt skapa förtroende för veterinären och är en praktisk guide för relationscentrerad kommunikation. Genom att använda relationscentrerad kommunikation har djurhälsopersonalen möjlighet att fånga upp djurägarens farhågor och eventuella hinder för att fullfölja behandlingen. (Abood, 2007) I en tysk veterinärmedicinsk studie kunde man visa att en majoritet av djurägarna (74%) föredrog en gemensam beslutsprocess och att de var mer nöjda med behandlingsplanen och den vård de fått om de varit delaktiga i beslutet. Kommunikationsmetoder som gynnade en gemensam beslutsprocess minskade också djurägares behov av att söka mer information eller alternativ behandling utanför veterinärmedicinen. (Küper & Merle, 2019)

En kanadensisk studie (Kanji et al., 2012) fann att djurägare som var nöjda med besöket var mer benägna att följa rekommendationer om kirurgisk åtgärd eller

tandbehandlingar. När veterinären använde relationscentrerad kommunikation ökade också *adherence*, men det var också viktigt att rekommendationen var tydlig. Besök som resulterade i en kirurgisk åtgärd eller tandbehandling var i genomsnitt 4 min längre än de besök där djurägaren inte följde rekommendationen.

3.2.2 Empatisk kommunikation

Att visa empati är viktigt för relationscentrerad kommunikation och en del av *four habits* modellen. Snarare än att känna med djurägaren handlar det om att djurhälsopersonalen uppfattar djurägarens känslor, tar dem på allvar och visar detta för djurägaren. Mycket av detta sker genom icke-verbal kommunikation som är svår eller nästan omöjlig att uppfatta via exempelvis telefonsamtal eller e-post. Genom att reflektera de reaktioner som uppfattas hos djurägaren och att ställa öppna frågor kan djurhälsopersonalen få en bättre förståelse för djurägarens perspektiv och hjälpa dem att hitta en lösning. (Shaw, 2006)

Om djurägaren upplever att behandlingen är alltför problematisk är risken större att de inte följer veterinärens ordinationer – bristande *compliance* – eller struntar i en del av behandlingen – bristande *adherence*. (Abood, 2007) En vanlig anledning till att djurägare inte följer en ordination är att de inte uppfattar den som viktig eller nödvändig. (Grave & Tanem, 1999) Om djurägaren har förstått resonemanget bakom en behandling eller rekommendation ökar *adherence* och sannolikheten är större att de följer veterinärens rekommendation. (Kanji et al., 2012)

3.2.3 Att förmedla information

En grundförutsättning för bra *adherence* är att djurägaren förstår och kommer ihåg instruktionerna de får. För att djurägaren ska kunna genomföra behandlingen är det viktigt att de får tillräckligt med information men också att den anpassas efter deras kunskapsnivå (Halls, 2018). De flesta djurägare har mindre medicinsk kunskap än djurhälsopersonal och alla människor har olika förutsättningar för att tillgodogöra sig information. Genom att ställa öppna frågor och be djurägaren repetera vad som sagts kan djurhälsopersonalen kontrollera att djurägaren har förstått de instruktioner som getts. (Shaw, 2006)

Kogan et al. (2014) undersökte hur djurägares medicinska kunskaper kunde ökas genom att ge en direkt rekommendation att besöka en hemsida med veterinärmedicinsk information. Majoriteten av de djurägare som valde att besöka hemsidan ansåg att informationen var mycket nyttig och användes bland annat för

att kommunicera med veterinären, leta mer information och fatta beslut som rörde djurets hälsa.

För att öka *adherence* är det viktigt att anpassa instruktioner efter individuella behov – både hos djurägaren och katten. (Halls, 2018; Küper & Merle, 2019) Då det ofta är mycket information att ta in är det viktigt att djurägaren får med sig en skriftlig sammanfattning av informationen. Ett välskrivet hemgångsråd underlättar för djurägaren att ta till sig informationen och de kan läsa igenom instruktionerna vid senare tillfälle för att komma ihåg specifika delar av behandlingen. (Halls, 2018)

3.2.4 Skriftliga hemgångsråd

I två amerikanska studier (Royal, Sheats & Kedrowicz, 2018; Sheats, Royal & Kedrowicz 2018) undersöktes nyhetsbrev, hemsidor och förtryckta material som riktades till djurägare. I båda studierna analyserades texternas läsbarhet med hjälp av ett webbaserat verktyg och jämfördes med nationella rekommendationer som baseras på genomsnittlig läskunnighet och medicinsk kunskap hos befolkningen i USA. Endast två av de undersökta texterna (10 broschyrer och 17 nyhetsbrev eller hemsidor) hade en lämplig läsbarhet, övriga låg långt över den rekommenderade nivån.

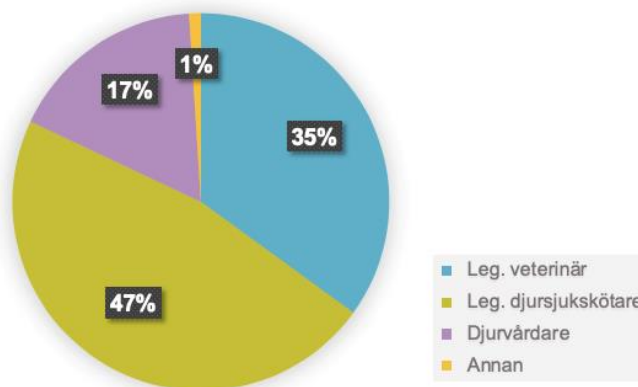
Läsbarhetsindex (LIX) är ett mått för att analysera läsbarheten i svensk text som utvecklades av pedagogikforskaren Carl-Hugo Björnsson på 1960-talet och är det mest använda måttet i Sverige idag. LIX finns tillgängligt som ett kostnadsfritt webverktyg där texter, hemsidor och dokument kan analyseras. Ett läsbarhetsindex på 30–40 räknas som lättläst och är normalt för skönlitteratur, 40–50 är medelsvår och motsvarar tidningstext och ett läsbarhetsindex på 50–60 är svårläst. Byråkratiska texter har ofta ett läsbarhetsindex över 60. (LIX räknare 2019)

I boken *Myndigheternas skrivregler* från Språkrådet (2014) finns instruktioner för hur officiella texter och kommunikationer bör utformas för att vara lättillgängliga för allmänheten. Mottagarens kunskaper och behov styr textens innehåll, som bör vara kortfattat och relevant med lättlästa och lagom långa meningar. Långa sammansatta ord bör undvikas och i de fall facktermer är nödvändiga bör dessa förklaras och eventuellt sammanställas i en ordlista. Beroende på vilken information som ska förmedlas kan det vara lämpligt med olika disposition på texten, men en generell regel är att börja med det viktigaste. Om någonting enklast beskrivs med en illustration bör detta användas i stället för att beskrivas med text.

3.3 Enkätstudie

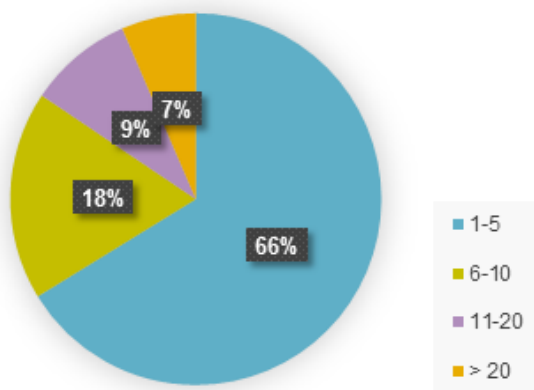
Det första utskicket av enkäten genererade svar från 54 kliniker. Efter en vecka skickades en påminnelse via e-post till de respondenter som inte slutfört enkäten, vilket genererade ytterligare 23 svar innan enkäten stängdes. Under de elva dagar som enkäten var öppen för svar slutförde totalt 77 av 164 respondenter enkäten vilket gav en svarsfrekvens på 46,9 %.

Samtliga respondenter svarade på fråga 1–3, medan sju respondenter valde att inte ange postnummer. På frågan *Vilken är din yrkesroll?* angav 27 respondenter att de var leg. veterinär, 36 leg. djursjukskötare, 13 djurvårdare och den respondent som angivit "Annan" var klinikens ägare, se Figur 1.

Figur 1. Respondenters yrkesroll

För att få en uppfattning om de responderande klinikernas storlek efterfrågades antal anställda leg. veterinärer och majoriteten (66,2 %) av de responderande klinikerna hade 1–5 anställda leg. veterinärer medan resten fördelades jämnt mellan de övriga kategorierna, se Figur 2. Av de responderande klinikerna angav 70 (90,9 %) att de hade minst en leg. djursjukskötare anställd medan sju (9,1 %) angav att de inte hade någon leg. djursjukskötare anställd, samtliga av dessa hörde till storlekkategorin med 1–5 anställda leg. veterinärer.

Figur 2. Antalet anställda leg. veterinärer hos responderande verksamheter

På frågan om geografisk placering hade två respondenter angett felaktiga postnummer och de redovisas som "Okänd" i Tabell 1, tillsammans med de respondenter som valt att inte uppge postnummer. Av de respondenter som inte angett postnummer hade två i stället angett postort respektive geografiskt läge som kunde kodas om till motsvarande region.

Tabell 1. Regional spridning av responderande verksamheter

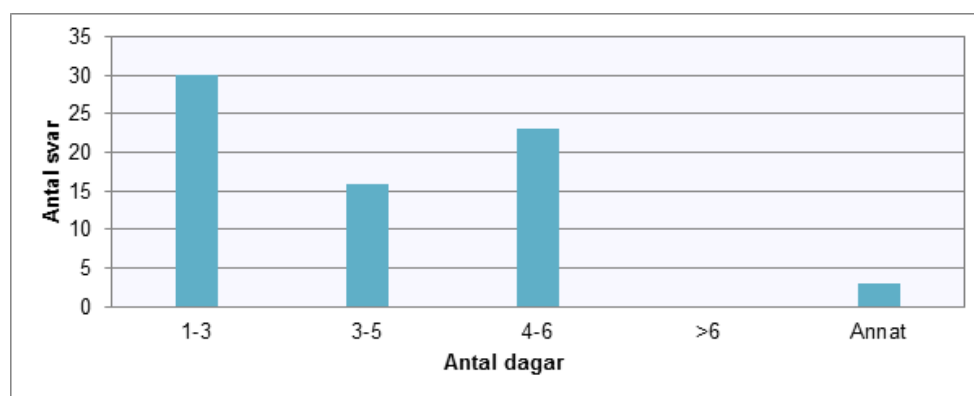
Region	Antal	Andel (%)
Norrland	15	19,5
Svealand	15	19,5
Väst	13	16,9
Öst	11	14,3
Stockholm	11	14,3
Syd	6	7,8
Okänd	6	7,8
Totalt antal svar	77	

I den andra delen av enkäten ställdes frågor om behandlingsmetoder, hemvård och hur detta kommuniceras till djurägare. På fråga 5 uppgav respondenterna vilka behandlingsmetoder som används inom respektive klinik och det var möjligt för varje respondent att göra flera val. Nästan alla kliniker, 75 (97,4 %), uppgav att de använder öppen passiv dränering med drän och 39 (50,7 %) använde öppen passiv dränering utan drän. Endast en klinik svarade att de använde passiv dränering med drän och täckande kompress men ingen av respondenterna använde passiv dränering utan drän med täckande kompress. En av respondenterna kommenterade att det inte alltid är nödvändigt med drän utan att det ibland kan räcka med ordentlig rengöring.

Tabell 2. *Behandlingsmetoder som används av responderande verksamheter*

Behandlingsmetod	Antal	Andel (%)
Öppen passiv dränering med drän	75	97,4
Öppen passiv dränering utan drän	39	50,7
Passiv dränering med drän och täckande kompress	1	1,3
Passiv dränering utan drän med täckande kompress	-	-
Annat	2	2,6
Totalt antal svar	77	

Endast 72 av respondenterna svarade på frågan om hur många dagar de maximalt låter Penrosedrän sitta. 30 (41,7 %) av klinikerna låter Penrosedrän sitta i maximalt 1–3 dagar och 23 (31,9 %) 4–6 dagar. På denna fråga angav 19 respondenter ”annat” och 16 (22,2 %) av dessa med kommentaren 3–4 eller 3–5 dagar. Då ett relativt stort antal respondenter själva angett ungefär samma antal dagar slogs dessa ihop till en egen kategori, 3–5 dagar, och redovisas separat i Figur 3. Bland de återstående tre (4,2 %) respondenter som lämnat fritextsvar angav en maximalt 1–5 dagar, en att de inte använder drän och den sista har inte lämnat någon kommentar. Ingen av klinikerna låter Penrosedrän sitta längre än 6 dagar.

Figur 3. Maximalt antal dagar som respondenterna låter Penrosedrän sitta vid behandling av abscess hos katt

Fråga 7 handlade om hur dräneringen vårdas i hemmet och var en flervalsfråga där 70 (90,9 %) av klinikerna angav att dränöppningarna ska tvättas och hållas öppna, medan 47 (61,0 %) angav att dräneringen skulle spolas igenom – 41 av respondenterna har angett båda alternativen. Majoriteten av respondenterna, 55 (71,4 %), anger att skyddande salva ska appliceras på huden kring dränöppningar. En av respondenterna svarade att kompressen ska bytas vid behov men ingen svarade att dräneringen/kompressen inte ska röras. Bland de 11 av respondenterna som svarade annat var några av tilläggscommentarerna att dräneringen endast spolas igenom om djurägaren är bekväm med det, att området runt såret ska duschas

med ljummet vatten och att katten ska hållas inomhus. Endast kliniker som svarat att de har leg. djursjukskötare anställd har lämnat tilläggskommentarer och samtliga kommentarer handlar om djuromvårdnad – fem av dessa respondenter var leg. veterinärer och sex var leg. djursjukskötare.

Fråga 8 var även den en flervalsfråga och handlade om vilka kommunikationsmetoder som användes på kliniken där 73 (94,8 %) använde skriftligt hemgångsråd, 67 (87,0 %) muntligt hemgångsråd och 46 (59,7 %) av klinikerna demonstrerade för djurägaren hur dränvård ska utföras. Endast två (2,6 %) av respondenterna lät djurägaren själv utföra dränvård under handledning av personal. En respondent använde förtryckt material med bilder men ingen använde instruktionsvideo. En av respondenterna kommenterade att kragen kan tas av tillfälligt för att låta katten sköta sin päls under förutsättning att den då hålls under uppsikt.

Tabell 3. *Kommunikationsmetoder som används av respondenter för att informera djurägare om skötselåtgärder*

Kommunikationsmetod	Skriftligt	Muntligt	Demonstration	Egen övning	Bilder	Video	Annat
Skriftligt	73	63	46	2	1	-	1
Muntligt	63	67	41	2	1	-	1
Demonstration	46	41	46	2	1	-	-
Egen övning	2	2	2	2	-	-	-
Bilder	1	1	1	-	1	-	-
Video	-	-	-	-	-	-	-
Annat	1	1	-	-	-	-	1

Den sista frågan var en ja/nej fråga om kliniken rekommenderar krage där 73 (94,8 %) har svarat att de rekommenderar krage, 1 (1,3 %) svarade nej och 3 (3,9 %) svarade annat med kommentarerna att det beror på var såret sitter och att krage endast behövs om det sitter ett drän.

3.3.1 Skillnader i svarsgrupper

Svaren från enkäten analyserades med hjälp av SPSS och resultatet indikerade att det fanns ett samband mellan fråga 3 *Finns det leg. Djursjukskötare anställd/a hos er?* och fråga 7 *Hur ska dräneringen vårdas i hemmiljön?* En nedbrytning utifrån om kliniken har leg. djursjukskötare anställd eller inte gjordes på hela enkäten för att närmare kunna undersöka skillnader mellan de två grupperna.

Bland de kliniker som har leg. djursjukskötare anställd - från och med nu Kategori A - har 41 (58,6 %) angett att dräneringen ska spolras igenom medan motsvarande siffra för de kliniker som inte har leg. djursjukskötare anställd - från och med nu Kategori B - är 6 (85,7 %). 68 (97,1 %) av Kategori A har svarat att dränöppningarna ska tvättas och hållas öppna, medan 2 (28,6 %) av Kategori B har angett detta svar. Endast en (14,3 %) av klinikerna i Kategori B har angett att skyddande salva ska appliceras på huden kring dränöppningar medan motsvarande siffra i kategori A är 54 (77,1 %). En klinik i Kategori A anger att kompressen ska bytas vid behov och elva (15,7 %) har svarat "annat".

Då samtliga respondenter i kategori B svarade att de har 1–5 leg. veterinärer anställda gjordes en ny analys där svaren från större kliniker exkluderades. Med det låga antalet svar i kategori B var så blev konfidensintervallen på de olika svarsalternativen mycket stora, se Tabell 4. Trots det var skillnaden på svarsalternativen 2 *Dränöppningar ska tvättas och hållas öppna* och alternativ 3 *Skyddande salva ska appliceras på huden kring dränöppningar* så stor att den är statistiskt fastställd ($p < 0,05$). En detaljerad nedbrytning av svaren på fråga 7 visas nedan i Tabell 5 och 6.

Tabell 4. Procentsatsen och konfidensintervall i procentenheter för svarsalternativen på fråga 7, uppdelat efter kategori A och kategori B

Svarsalternativ	Kategori A	Kategori B
Dräneringen ska spolras igenom	61 % +/- 14	86 % +/- 26
Dränöppningar ska tvättas och hållas öppna	96 % +/- 6	29 % +/- 34
Skyddande salva ska appliceras på huden kring dränöppningar	75 % +/- 13	14 % +/- 26
Kompressen ska bytas vid behov	2 % +/- 4	-
Dräneringen/kompressen ska ej röras	-	-
Annat	14 % +/- 10	-

Vid genomgång av samtliga fritextsvar på fråga 5–9 visar det sig att alla kommentarer som handlar om djuromvårdnad kommer från kliniker med leg. djursjukskötare anställd. En nedbrytning per yrkeskategori hos respondenten visar att kommentarerna kommer från både leg. djursjukskötare och leg. veterinärer, medan de djurvårdare som svarat var mindre benägna att lämna kommentarer överhuvudtaget.

Tabell 5. Skötsel av dränering i hemmet uppdelat efter antal leg. veterinärer för kategori A – kliniker med leg DSS anställd

Antal leg. veterinärer	Dränering spolat	Dränöppningar hålls öppna	Salva runt öppning	Kompress byts vid behov	Dränering ska inte röras	Annat
1-5 n=44	27 (61,4%)	42 (95,5%)	33 (75,0%)	1 (2,3%)	-	6 (8,6%)
6-10 n=14	7 (50,0%)	14 (100%)	10 (71,4%)	-	-	2 (14,3%)
11-20 n=7	4 (57,1%)	7 (100%)	6 (85,7%)	-	-	2 (28,6%)
>20 n=5	3 (60,0%)	5 (100%)	5 (100%)	-	-	1 (20,0%)
Totalt n=70	41 (58,6%)	68 (97,1%)	54 (77,1%)	1 (1,4%)	-	11 (15,7%)

Tabell 6. Skötsel av dränering i hemmet uppdelat efter antal leg. veterinärer för kategori B – kliniker utan leg DSS anställd

Antal leg. veterinärer	Dränering spolat	Dränöppningar hålls öppna	Salva runt öppning	Kompress byts vid behov	Dränering ska inte röras	Annat
1-5 n=7	6 (85,7%)	2 (28,6%)	1 (14,3%)	-	-	-
6-10 n=0	-	-	-	-	-	-
11-20 n=0	-	-	-	-	-	-
>20 n=0	-	-	-	-	-	-
Totalt n=7	6 (85,7%)	2 (28,6%)	1 (14,3%)	-	-	-

4 Diskussion

Under arbetets gång justerades syfte och frågeställningar från att handla om abscesser till specifikt abscesser i hud. Detta för att bättre representera den ursprungliga avsikten med arbetet. Då denna justering skedde efter att enkäten hade skickats ut avses fortfarande icke-hudspecifika abscesser i resultaten från enkätstudien, men frågorna är formulerade med en abscess i hud i åtanke.

4.1 Litteraturgranskning

Litteraturgranskningen avsåg att ge bakgrund och förklaring till enkätfrågorna om behandlingsmetoder, sårsvårsvårdnad och kommunikation. Enkäten skapades utifrån metoder som beskrivs i litteraturen och som vi, författarna, iakttagit i praktiken. Det senare innebar svårigheter att hitta vetenskapligt stöd för samtliga av enkätens svarsalternativ i litteraturgranskningen.

4.2 Enkätstudie

Arbetets tidsbegränsning gjorde att en kvantitativ enkätstudie ansågs lämplig som metodval. Enkätstudier genererar inte helt tillförlitliga och objektiva svar, till exempel på grund av otydlig formulering av frågor eller svar och eventuella feltolkningar. Med hänsyn till detta gjordes försök att använda enhetligt och beskrivande språk. Ambitionen var att skapa en enkät som var lätt att förstå med förhoppningen att djurhälsopersonal i alla yrkesroller, oavsett tidigare arbetserfarenhet eller studiebakgrund, skulle kunna svara på frågorna. Antalet frågor hölls medvetet lågt i hopp om att en enkät som var lätt och snabb att svara på skulle resultera i hög svarsfrekvens. Ytterligare ett steg som hade kunnat tas för att optimera enkätstudien är validering av enkätens utformning i en pilotstudie innan den skickades ut till studiepopulationen.

Av 164 tillfrågade besvarade 77 respondenter enkäten vilket gav en svarsfrekvens på 47 %. Enhetligt och lättförståeligt språk, få frågor, förangivna och förtydligade svarsalternativ samt att uppskattad tidsåtgång för att besvara enkäten angavs i e-postmeddelandet kan vara faktorer som haft positiv effekt på svarsfrekvensen. Påminnelsen som skickades efter en vecka hade stor inverkan på svarsfrekvensen och innehöll samma meddelande som ursprungsutskicket, men skickades endast till de kliniker som inte hade avslutat undersökningen.

I ett försök att kontrollera svaren ombads respondenterna att fylla i enkäten utifrån eventuell klinikpolicy för behandling av abscess på katt. Att det var svar utifrån eventuell klinikpolicy som efterfrågades framgick enbart i e-postmeddelandet, men inte i enkäten, vilket kan ha lett till att respondenter svarat utifrån normalfall eller egen erfarenhet. Enkäten specificerade inte att det var abscess i hud som var av intresse eftersom den skickades ut innan denna korrigering av syfte och frågeställning gjordes.

Eftersom enkäten skickades ut till e-postadresser som troligtvis flera anställda vid varje klinik hade tillgång till inkluderades alla yrkesgrupper som möjliga respondenter i svarsalternativen på fråga 1 (Vilken är din yrkesroll?). Genom att även inkludera icke-legitimerad personal blev det möjligt att analysera eventuella skillnader i svar från leg. djursjukskötare och djurvårdare, två yrkesroller som – av författarnas erfarenhet – ofta förväxlas.

Under bearbetningen av enkätstudien diskuterades möjliga parametrar för att uppskatta storlek på de responderande klinikerna. En alternativ storleksparameter som inledningsvis övervägdes var att efterfråga antalet katter som kliniken tog emot under en given tid. Detta ansågs som ett osäkert mått p.g.a. många felkällor. Slutligen bestämdes antalet anställda veterinärer som storleksmått, eftersom det antogs troligt att alla anställda vid en klinik visste detta eller enkelt kunde ta reda på svaret. Antagandet var att ett högt antal anställda leg. veterinärer innebar en större verksamhet. Detta storleksmått kan dock vara missvisande eftersom det inte specificerar sysselsättningsgrad på varje anställd leg. veterinär. Det specificerades heller inte att enbart leg. veterinärer i aktiv tjänst var av intresse. Därför kan de angivna antalen inkludera leg. veterinärer på t ex föräldraledighet eller tjänstledighet vilket ger ett missvisande storleksmått på verksamheten.

Postnummer användes för att bestämma geografisk position för kliniken eftersom det även gav möjlighet att kontrollera hur många invånare som bodde på klinikens ort. I slutskedet användes postnumren endast till en geografisk indelning vilket enkelt hade kunnat åstadkommas genom att fråga vilket län kliniken låg i, vilket sannolikt hade uppfattats som mindre känsligt utifrån ett anonymitetsperspektiv.

I fråga 5 (Hur behandlar ni abscess på katt?) användes det allmänna begreppet ”drän” i de olika svarsalternativen, vilket inkluderar flera olika typer av kirurgiska

implantat. I fråga 6 (Max hur många dagar låter ni Penrosedrån sitta?) syftades det till det specifika implantatet ”Penrosedrån”. Användningen av olika begrepp kan ha lett till att frågorna och dess svarsalternativ tolkades olika av respondenterna. Förvirring p.g.a. ordval eller det faktum att klinikerna inte använder specifikt Penrosedrån skulle kunna vara förklaring till att inte alla respondenter svarade på fråga 6.

I fråga 5 fanns utrymme för feltolkning av svarsalternativen då de alternativ som avsåg att representera behandling utan täckande kompress var ”öppen passiv dränering med drän” och ”öppen passiv dränering utan drän”. Att använda begreppet ”öppen” i en enkät om dränering skulle kunna ha feltolkats som en beskrivning av ett sår. Här hade en lämpligare formulering kunnat vara ”passiv dränering med drän utan täckande kompress” och ”passiv dränering med såröppningar utan täckande kompress” för att förtydliga att det var frånvaron av kompress som avsågs, alternativt fråga om täckande kompress i en egen fråga för att minimera risken för feltolkningar.

Ett problem med fråga 6 var att de olika tidsintervallen som erbjöds som svarsalternativ inte stämde överens med de intervall som användes av klinikerna. Trots att ett stort antal respondenter valde att själva ange de tidsintervall som kliniken använder kan det inte uteslutas att några respondenter i stället valde det förangivna svarsalternativ som överlappade bäst. Att fråga om maximalt antal dagar och sedan erbjuda tidsintervall som svarsalternativ är inte optimalt. Med tanke på hur fritextsvaren är formulerade är det sannolikt att många respondenter har angett det tidsintervall som används i normalfall i stället för det intervall som innefattar det längsta antalet dagar. Ett lämpligare upplägg hade varit att skriva en förklaring till frågeställningen och sedan ge positiva heltal som exklusiva svarsalternativ.

På fråga 7 (Hur ska dräneringen vårdas i hemmiljön?) kunde respondenterna ange mer än ett svarsalternativ. Av de 47 som svarat att dräneringen ska spolas igenom hade 87 % (41) även angett att dränöppningar ska tvättas och hållas öppna. Det går inte att utesluta att några av respondenterna resonerar att dränöppningarna hålls öppna per automatik om dräneringen spolas igenom och därför inte angett båda svarsalternativen.

På fråga 8 (Vilka kommunikationsmetoder använder ni för att informera kattägare om dränvård i hemmet?) erbjöds bl.a. svarsalternativet ”Muntligt hemgångsråd”. Enligt Shaw (2006) gör avsaknaden av till exempel kroppsspråk att telefonsamtal skiljer sig från annan muntlig kommunikation. Mot denna bakgrund hade det varit lämpligt att inkludera ytterligare ett svarsalternativ, ”Muntligt hemgångsråd över telefon”.

Enkätens sista fråga (Rekommenderar ni krage?) var en ja- eller nej fråga med fritextalternativ för att inkludera svar om olika typer av kragar, body, strumpor eller

andra hjälpmedel. Svaren hade kunnat se annorlunda ut om frågan konstruerats som en flervalsfråga där dessa alternativ fanns med.

På alla frågor i enkätens andra del fanns möjligheten att lämna fritextsvar. På fråga 5, 7 och 8 erbjöds respondenterna även att lämna fritextsvar utöver de förbestämda svarsalternativen. Möjligheten att lämna fritextsvar kan leda till att bearbetning av svaren blir omfattande och tidskrävande. Då enkäten i övrigt bedömdes kort och lätt att fylla i inkluderades fritext ändå i hopp om att fånga upp aspekter som författarna eventuellt hade missat i utformandet av enkäten.

Trots att andelen djurvårdare som svarade på enkäten var betydande (17 %) kommer endast två fritextsvar i hela enkäten från denna grupp – båda på fråga 6 för att ange ett eget tidsintervall. Med tanke på att svarsmönstren hos responderande djurvårdare var så pass avvikande jämfört med leg. veterinärer och leg. djursjukskötare hade det eventuellt varit lämpligt att begära att enkäten besvarades av legitimerad personal.

4.3 Studiepopulation och urval

Studiepopulationen var smådjurskliniker i Sverige och urvalet som gjordes för arbetets enkätstudie var ett bekvämlighetsurval i två steg.

I det första steget användes Svensk Djursjukvårds sökfunktion för att generera en lista över medlemskliniker. Eftersom denna sökning enbart inkluderade medlemskliniker, exkluderades därmed de kliniker som inte är medlemmar och Universitetsdjursjukhuset, UDS, vid Sveriges Lantbruksuniversitet samt Distriktsveterinärerna, DV. Därmed representerar inte resultaten från denna studie statliga verksamhetens behandlingspolicys.

I det andra steget valdes enbart kliniker med lättillgänglig e-postadress på sin hemsida eller Facebooksida. Detta innebar att kliniker med ingen eller annan webbnärvaro – eventuellt enskilda veterinärer och mindre kliniker – exkluderades ur studien.

Bekvämlighetsurval kan ge svårtolkade resultat eftersom dess representation av studiepopulationen inte kontrollerats. Försök att kompensera för detta gjordes i samband med bearbetning av enkätsvaren med hjälp av postnummer som indikation för geografisk spridning. Andra möjliga parametrar att kontrollera för ett urval skulle kunna vara klinikernas storlek eller närvaron av en klinikövergripande behandlingspolicy.

4.4 Resultat

Majoriteten av respondenterna var legitimerad personal, 47 % leg. djursjukskötare och 35 % leg. veterinärer. Detta kan tolkas som att legitimerad personal har större kunskap om behandling med drän vid abscess i hud på katt än andra yrkesgrupper. Det kan också tyda på att personer i dessa roller är mer benägna på att svara på enkäter. Det är möjligt att framförallt leg. djursjukskötare känner sig manade att svara på enkäter som är direkt kopplade till sin egen yrkesroll.

Kliniker som anställde 1–5 leg. veterinärer utgjorde 66 % av de responderande verksamheterna. Endast en responderande verksamhet tillhörde det största intervallet, mer än 20 leg. veterinärer. Resultaten från denna studie skulle därför kunna tolkas som representativa för mindre till mellanstora kliniker.

Leg. djursjukskötare anställdes av 70 av de responderande klinikerna. De sju verksamheter som inte anställde leg. djursjukskötare tillhörde den minsta storlekskategorin med 1–5 veterinärer. Antagandet blir att leg. veterinär, djurvårdare eller annan personal kommunicerar med djurägaren om hemvård av drän på dessa sju kliniker.

Den geografiska spridningen var mellan 14–19 % per region, förutom regionen Syd som endast utgjorde 8 % av svaren. Ytterligare 8 % behövde redovisas som Okänd på grund av felaktigt inmatade eller utelämnade postnummer. Detta visar en någorlunda jämn fördelning över hela landet, med en lägre andel från region Syd.

Fråga 5 var en flervalsfråga, d.v.s. varje respondent kunde välja ett eller flera svar. Möjligheten att välja flera behandlingar fanns eftersom olika sår behandlas olika enligt dess specifika förutsättningar (Pavletic & Trout, 2006).

I litteraturen saknas det vetenskapligt stöd för att behandla abscesser på katt med öppen passiv dränering, trots detta svarade 75 respondenter att de tillämpade öppen passiv dränering med drän som behandlingsmetod. Öppen passiv dränering utan drän, d.v.s. såröppningar till abscesshålan utan täckande kompress, tillämpades på 35 av de responderande verksamheterna.

Samtlig litteratur som granskats i samband med detta arbete talar för att drän ska täckas med absorberande kompress. Förekomsten av päls och placering av drän, till exempel i ansikte, innebär svårigheter att få eventuell kompress att fästa och det skulle kunna vara orsaken till att kompresser sällan används vid behandling av abscess på katt. Då endast en respondent angav täckande kompress som tillämpad behandlingsmetod skulle det vara intressant att undersöka varför praktiken inte överensstämmer med rekommendationerna i litteraturen.

I de studier som gjorts inom humanmedicin tilläts passiva drän i hud sitta i 7–10 dagar (Tsoraides, Pearl, Stanfill, Wallace & Vegunta, 2010; Aprahamian et al., 2017). Ingen responderande klinik lät dränet sitta mer än sex dagar, men endast 30 kliniker lät dränet sitta maximalt tre dagar som föreslås av Branscombe (2008).

Även fråga 7 var en flervalsfråga. På den svarade 61 % av respondenterna att dräneringen skulle spolras i hemmet. Som tidigare nämnts, kan drän leda till följdkomplikationer då det bildar en ingång för patogener och debris (Branscombe, 2008). Att leda in vätska i avseendet att spola abscesshålan torde ge ytterligare möjlighet att kontaminera såret ytterligare. I fritextsvaret hade några respondenter tagit upp att endast låta djurägare spola abscesshålan om de känner sig bekväma med uppgiften. Utöver lämpligheten i att be djurägare utföra denna typ av sårvård så är det även tveksamt om god och säker hygien kan upprätthållas i hemmet.

I kategori B svarade 85,7 % att dräneringen skulle spolras, motsvarande siffra för kategori A var 58,6 %. Med det låga antalet respondenter i kategori B är det svårt att dra några slutsatser om detta. Den statistiska analysen visade också att skillnaden faller inom konfidensintervallen, vilket innebär att det kan vara en normalvariation.

Av 77 respondenter angav 70 att djurägaren i hemmet skulle tvätta och hålla dränöppningar öppna. I de fall som öppen behandlingsmetod används är detta en förutsättning för att dräneringen ska fungera då exsudat och annan vätska kan torka och blockera vidare evakuering av abscesshålan. Om istället lämplig kompress används för att täcka dräneringen så kan denna absorbera upp exsudat och samtidigt bibehålla fukt vid dränöppningarna så att det inte torkar (Hollis, 2008).

Endast en av de kliniker utan leg. djursjukskötare rekommenderade att kringliggande hud ska skyddas med salva medan motsvarande siffra för kliniker med leg. djursjukskötare var 54. Om öppna dräneringsmetoder används bör kringliggande hud skyddas mot exsudat och väta med salva. Detta är en viktig omvårdnadsaspekt eftersom eventuella komplikationer förlänger sjukdomsförloppet för patienten.

Nästan 95 % (73) av respondenterna använde sig av skriftligt hemgångsråd, medan 87 % (67) använde sig av muntligt hemgångsråd, vilket innebär att några av respondenterna endast använder ett av alternativen. Rekommendationen inom kommunikationsforskning är att använda sig av både muntlig och skriftlig text för att öka förståelsen hos djurägaren, vilket i sin tur ökar *adherence*. Samtliga respondenter som använde sig av någon form av praktisk genomgång eller bilder lämnade även ett skriftligt hemgångsråd, men endast 89 % (41) av de som angett att de demonstrerar för djurägaren hur dräneringen ska skötas har angett att de lämnar muntligt hemgångsråd, vilket antyder att de inte anser att den muntliga kommunikation som sker i samband med demonstrationen är en form av hemgångsråd.

En praktisk genomgång där djurägaren ser på var en välanvänd metod, men att låta djurägaren själv utföra behandlingen var mycket ovanligt – det hade varit intressant med en följdfråga för att undersöka varför vissa alternativ valdes bort. Ingen av respondenterna svarade att de använde inspelat videomaterial vilket borde

kunna spara tid vid hemlämningen och ge djurägaren en möjlighet att upprepa instruktionerna i hemmet vid behov. I de instruktioner för skriftlig kommunikation som svenska myndigheter följer rekommenderas användandet av bilder för att illustrera sådant som kan vara svårt att förstå med enbart text. Utförandet av sårvård med eller utan ett drän är ett sådant exempel men endast en av respondenterna anger att de använder bilder. En del av förklaringen till detta kan vara att en stor del av respondenterna även demonstrerar hur metoden ska utföras, men en stor andel uppger att de inte använder någon av metoderna.

Då en stor vikt läggs vid det skriftliga hemgångsrådet är det viktigt att detta är utformat och formulerat på ett sätt som gör det enkelt för djurägaren att förstå. Att analysera textens läsbarhetsindex med ett webbaserat verktyg går snabbt och är ett enkelt sätt att undvika alltför komplicerad text.

Ett flertal studier har visat på sambandet mellan djurägarens förståelse, empatisk kommunikation och *adherence*. Mycket av kommunikationen mellan djurägare och vårdgivare sker genom kroppsspråk och tonläge vilket är svårt att förmedla via telefonsamtal, men det framgår inte av enkäten om respondenterna lämnar det muntliga hemgångsrådet i direkt anslutning till besöket eller via telefon. Vid en demonstration med djurägaren finns utrymme att ställa öppna frågor och visa empati om djurägaren uttrycker oro eller osäkerhet inför behandlingen i hemmet. Om detta fångas upp och djurägaren får konkreta råd för hur det kan lösas med hänsyn till kattens och djurägarens personliga förutsättningar är sannolikheten större att de kan genomföra behandlingen korrekt. Dessutom minskar behovet att söka mer information vilket bör minska antalet uppföljande telefonsamtal som annars ofta kommer på jourtid.

4.5 Samband mellan omvårdnad och Kategori A

På fråga 7 fanns ett samband mellan huruvida den responderande verksamheten anställde leg. djursjukskötare och vilka alternativ som valdes. Eftersom endast sju respondenter som angett att de inte har någon leg. djursjukskötare anställd är det svårt att dra några långtgående slutsatser, men skillnader kunde ändå fastslås och mönstret som framträder var tydligt.

Skillnaden i andelen respondenter från respektive kategori som angav att dränöppningarna skulle hållas öppna var så stor att den kunde fastställas trots det låga antalet respondenter i kategori B. Däremot kan det inte uteslutas att skillnaden beror på att respondenterna i kategori B har valt bort detta svarsalternativ om de ansett att spolning per automatik håller dräneringen öppen. Skillnaden när det gäller

att skydda huden kring dränöppningar är påfallande stor och kan inte förklaras av olika tolkningar.

Alla fritextsvar som handlade om djuromvårdnad på något sätt kom från kategori A. Både leg. djursjukskötare och leg. veterinärer hade lämnat kommentarer om djuromvårdnad, och andelen leg. veterinärer bland respondenterna var ungefär densamma i kategori B som i kategori A.

Sammantaget verkar det finnas en större medvetenhet och ett större intresse för omvårdnad i kategori A. Även om respondenten i fråga inte var leg. djursjukskötare så kan det poneras att närvaron av leg. djursjukskötare på kliniken ökar medvetenheten hos andra anställda kring omvårdnad och att detta har inflytande på verksamheten i stort.

5 Sammanfattning

Originalstudier som undersöker dräneringsmetoder på katter som behandlas för abscess efter bitskada saknas. Inom humanmedicinen finns flera originalstudier där olika dräneringsmetoders framgång vid behandling av subkutana abscesser har studerats. Veterinärmedicinsk och humanmedicinsk litteratur förespråkar att drän ska täckas med absorberande kompress.

Abscess till följd av bitskada på katt behandlas huvudsakligen med passiv dränering med drän och utan täckande kompress på de svenska smådjurskliniker som svarade på vår enkät.

Oavsett om informationen för hur drän ska vårdas i hemmet ges muntligt eller skriftligt så bör kommunikationen anpassas efter djurägarens individuella förutsättningar. *Four habits* modellen är en vetenskapligt belagd metod för relationscentrerad kommunikation som har visat ge en hög *adherence* hos djurägarna av behandling. LIX är ett verktyg som avser att öka läsbarheten av text och som kan användas vid utformandet av skriftliga hemgångsråd. Det är lämpligt att använda sig av både muntlig och skriftlig kommunikation när hemvården ska informeras till djurägare.

7 Slutsats

Det är anmärkningsvärt att de metoder som i dagsläget används för att behandla abscesser i hud som uppstått till följd av bitskador på katt till största del bygger på beprövad erfarenhet utan evidens i forskningen. Att täcka passiva dräneringar med en absorberande kompress skulle underlätta vården i hemmet för djurägaren och minimera risken att ytterligare kontaminera såret och på så sätt fördröja läkningen. Det vore intressant med en studie för att validera metoden inom veterinärmedicin.

Ett samband kunde påvisas mellan närvaron av leg. djursjukskötare i en verksamhet och ett större intresse för omvårdnad i samband med behandling av abscesser på katt, vilket ligger i linje med tidigare forskning. För att närmare undersöka hur detta tar sig i uttryck på kliniken vore det intressant med en större studie inriktad på det.

En vidareutveckling av undersökningen i detta arbete där djurägarens upplevelser kring kommunikation och problem med behandling av abscess hos katt skulle kunna ge en mer komplett bild av eventuella problem och svagheter som behöver adresseras.

Referenslista

- Abood, S. K. (2007). Increasing Adherence in Practice: Making Your Clients Partners in Care. *Veterinary clinics of North America: Small animal practice*, 37, ss. 151-164 doi: 10.1016/j.cvsm.2006.09.011
- Agria (2015). Tillgänglig: <https://www.agria.se/katt/artiklar/forskning/unik-forskning-om-katters-skador-och-sjukdomar/> [2019-04-09]
- Anderson, D. (2009). Management of open wounds. I Moores, A. & Williams, J. (red.) *BSAVA Manual of Canine and Feline Wound Management and Reconstruction*. Gloucester: British Small Animal Veterinary Association, ss. 37-53.
- Aprahamian, C.J., Nashad, H.H., DiSomma, N.M., Elger, B.M., Esparaz, J.R., McMorow, T.J., Shadid, A.M., Kao, A.M., Holterman, M.J., Kanard, R.C. & Pearl, R.H. (2017). Treatment of subcutaneous abscesses in children with incision and loop drainage: A simplified method of care. *Journal of Pediatric Surgery*, 52(9), ss. 1438–1441. doi: 10.1016/j.jpedsurg.2016.12.018
- Aronson, J. K. (2007). Compliance, concordance, adherence. *British Journal of Clinical Pharmacology*, 63(4), ss. 383-384. doi:10.1111/j.1365-2125.2007.02893.x
- Branscombe, L. (2008). Surgical drains. *Veterinary Nursing Journal*, 23(11), ss. 32-35. doi: 10.1080/17415349.2008.11013745
- Chinnock, B. & Hendey, G.W. (2016). Irrigation of Cutaneous Abscesses Does Not Improve Treatment Success. *Annals of Emergency Medicine*, 67(3), ss. 379-383. doi:10.1016/j.annemergmed.2015.08.007
- Chupp, R.E. & Edhayan, E. (2017). An effort to improve the accuracy of documented surgical wound classifications. *The American Journal of Surgery*, 215(2018), ss. 515-517. doi: 10.1016/j.amjsurg.2017.11.029
- Collins, S. (2016). The importance of nutrition in the post-operative recovery of cats and dogs. *Veterinary Nursing Journal*, 31(8), ss. 233-236. doi: 10.1080/17415349.2016.1194637
- Dernell, W.S. (2006). Initial Wound Management. *Veterinary Clinics Small Animal Practice*, 36(4), ss. 713-738. doi:10.1016/j.cvsm.2006.04.003
- Grave, K. & Tanem, H. (1999). Compliance with short-term oral antibacterial drug treatment in dogs. *Journal of Small Animal Practice*, 40, ss. 158-162.
- Halls, V. (2018). Tools for Managing Feline Problem Behaviours: Owner understanding and involvement. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 20(11), ss. 1015-1023. doi: 10.1177/1098612X18806758
- Hollis, G. (2008). Wound management products; 'advanced' dressings. *Veterinary Nursing Journal*, 23(11), ss. 23-29. doi:10.1080/17415349.2008.11013743

- Kanji, N., Coe, J. B., Adams, C. L., Shaw, J. R. (2012). Effect of veterinarian-client-patient interactions on client adherence to dentistry and surgery recommendations in companion-animal practice. *Journal of American Veterinary Medical Association*, 240, ss. 427-436.
- Kogan, L. R., Schoenfeld-Tacher, R., Gould, L., Viera, A. R., Hellyer, P. W. (2014). Providing an information prescription in veterinary medical clinics: a pilot study. *Journal of the Medical Library Association*, 102(1), ss. 41-46. doi: 10.3163/1536-5050.102.1.008
- Kolata, R.J., Kraut, N.H. & Johnson, D.E. (1974). Patterns of trauma in urban dogs and cats: a study of 1,000 cases. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 164(5), ss. 499-502.
- Küper, A. M., Merle, R. (2019). Being Nice Is Not Enough-Exploring Relationship-Centered Veterinary Care With Structural Equation Modeling. A Quantitative Study on German Pet Owners' Perception. *Frontiers in Veterinary Science*, 6(56). doi: 10.3389/fvets.2019.00056
- Ladlow, J. (2009). Surgical drains in wound management and reconstructive surgery. I Moores, A. & Williams, J. (red.) *BSAVA Manual of Canine and Feline Wound Management and Reconstruction*. Gloucester: British Small Animal Veterinary Association, ss. 54-68.
- LIX räknare (2019). Tillgänglig: <http://www.lix.se>. [2019-04-28]
- Love, D.N., Malik, R. & Norris, J.M. (2000). Bacteriological warfare amongst cats: what have we learned about cat bite infections? *Veterinary Microbiology*, 74(3), ss. 179-193. doi:10.1016/S0378-1135(00)00186-3
- Love, D.N., Vekselstein, R. & Collings, S. (1990). The obligate and facultatively anaerobic bacterial flora of the normal feline gingival margin. *Veterinary Microbiology*, 22(2), ss. 267-275. doi:10.1016/0378-1135(90)90114-B
- Lundh, B. & Malmquist J. (2009). *Medicinska Ord. 5*. Uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Netigate (2019). *Netigate*. <https://www.netigate.net/sv/> [2019-05-01]
- O'Dwyer, L. (2005). Wound types. *Veterinary Nursing Journal*, 20(10), ss. 22-24. doi:10.1080/17415349.2005.11013407
- Pavletic, M.M. & Trout, N.J. (2006). Bullet, Bite, and Burn Wounds in Dogs and Cats. *Veterinary Clinics Small Animal Practice*, 36(4), ss. 873-893. doi:10.1016/j.cvsm.2006.02.005
- Phillips, C. (2005). Wound management. *Veterinary Nursing Journal*, 20(1), ss. 16-18. doi:10.1080/17415349.2005.11013299
- Royal, K. D., Sheats, M. K., Kedrowicz, A. A. (2018). Readability Evaluations of Veterinary Client Handouts and Implications for Patient Care. *Topics in Companion Animal Medicine*, 33(2), ss. 58-61. <https://doi.org/10.1053/j.tcam.2018.03.005>
- Shaw, J. R. (2006). Four Core Communication Skill of Highly Effective Practitioners. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 36(2), ss. 385-396. doi:10.1016/j.cvsm.2005.10.009
- Sheats, M. K., Royal, K., Kedrowicz, A. (2018). Using readability software to enhance the health literacy of equine veterinary clients: An analysis of 17 American Association of Equine Practitioners' newsletter and website articles. *Equine Veterinary Journal*. doi: 10.1111/evj.13042
- Språkrådet (2014). *Myndigheternas skrivregler*. 8. uppl., Stockholm: Nordstedts Juridik AB/Fritzes.
- Svensk Djursjukvård (2019). *Hitta klinik*. <http://svenskdjursjukvard.se/hitta-klinik/> [2019-02-05]
- Tsoraides, S.S., Pearl, R.H., Stanfill, A.B., Wallace, L.J. & Vegunta, R.K. (2010). Incision and loop drainage: a minimally invasive technique for subcutaneous abscess management in children. *Journal of Pediatric Surgery*, 45(3), ss. 606-609. doi:10.1016/j.jpedsurg.2009.06.013

Tack

Till våra framtida kollegor som tagit sig tiden att svara på vår enkät och möjliggjort detta studentarbete.

Till Richard H. Pearl, MD vid University of Illinois för snabba svar på frågor om sin egen originalstudie och för sina uppmuntrande ord!

Bilaga 1 – E-postmeddelande till kliniker

Hej!

Vi heter Kristin och Michelle och studerar vid SLU. Vi skriver för tillfället vårt examensarbete som del av djursjukskötprogrammet. Arbetet handlar om vad djursjukskötare kan göra för att förbättra hemvården av katter som behandlas för abscess efter bitskada.

Vi skulle uppskatta om ni kunde ta er tiden att svara på en enkät om vilken policy ni som klinik/djursjukhus förhåller er till när ni behandlar abscess till följd av trolig bitskada på katt. Syftet med enkäten är att få en uppfattning om vilka behandlingsåtgärder som tillämpas för dessa katter i Sverige.

Enkäten har några inledande frågor om din yrkesroll och arbetsplatsen och fem frågor om behandlingen och tar ca 5 min att fylla i. Du som svarar är anonym. När flera svarsalternativ är möjliga framgår detta i frågan.

Klicka nedan för att komma till undersökningen:

<https://www.netigate.se/a/s.aspx?s=712728X166577749X47638>

Om ni har några frågor om undersökningen eller är intresserade av att ta del av resultaten kan ni kontakta oss på [**knha0004@stud.slu.se**](mailto:knha0004@stud.slu.se)

Tack på förhand!

Kristin Hägglund och Michelle Ylinenvaara

Bilaga 2 – Enkät

Denna enkät vänder sig till kliniker och djursjukhus, och undersöker rutiner vid behandling av abscess hos katt. I vissa fall är flera svarsalternativ möjliga vilket då framgår av frågan. Det tar ca 5 min att slutföra enkäten.

I. Allmänt.

Dessa frågor handlar om klinikens storlek, geografiska läge och personal

1. Vilken är din yrkesroll?

Leg. veterinär

Leg. djursjukskötare

Djurvårdare

Annan _____

2. Hur många veterinärer är anställda hos er?

1–5

6–10

11–20

Fler än 20

3. Finns det leg. djursjukskötare anställd/a hos er?

Ja

Nej

4. Vilket postnummer har kliniken/djursjukhuset? Denna information används för att sortera in svaren efter geografisk position och antal invånare i kommunen.

II. Behandling

Dessa frågor handlar om vilka råd ni ger djurägare vid behandling av abscesser

5. Hur behandlar ni abscess på katt? Flera val är möjliga.

Öppen passiv dränering med drän

Öppen passiv dränering utan drän

Passiv dränering med drän och täckande kompress

Passiv dränering utan drän med täckande kompress

Annat _____

6. Max hur många dagar låter ni penrosedrän sitta?

1–3

4–6

Mer än 6 dagar

Annat _____

7. Hur ska dräneringen vårdas i hemmiljön? Flera val är möjliga.

Dräneringen ska spolås igenom

Dränöppningar ska tvättas och hållas öppna

Skyddande salva ska appliceras på huden kring dränöppningar

Kompressen ska bytas vid behov

Dräneringen/kompressen ska ej röras

Annat _____

8.

Vilka kommunikationsmetoder använder ni för att informera kattägare om d
rävård i hemmet? Flera val är möjliga.

Skriftligt hemgångsråd

Muntligt hemgångsråd

Praktisk genomgång/demonstration av personal

Djurägaren utför sårvård under handledning av personal

Bilder (t ex förtryckt instruktionsmaterial)

Instruktionsvideo (t ex Youtube)

Annat _____

9. Rekomenderar ni krage?

Ja

Nej

Annat _____